

Nyisztor Tinka
Hétköznapi és ünnepnapok.
A moldvai magyarok táplálkozásának etnográfiaja

Nyisztor Tinka

**Hétköznapiak és ünnepnapok.
A moldvai magyarok
táplálkozásának etnográfiaja**

KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
KOLOZSVÁR, 2013

Kiadja a KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
400162 Kolozsvár, Croitorilor (Mikes) u. 15.
telefon/fax: +40 264 432 593
mobil: +40 758 643 494
e-mail: kriza@mail.dntcj.ro
www.kjnt.ro

© Kriza János Néprajzi Társaság

Lektorálta: dr. Kisbán Eszter

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Hétköznapi és ünnepnapok : a moldvai magyarok
táplálkozásának etnográfiaja / Nyisztor Tinka. - Cluj-Napoca :
Kriza János Néprajzi Társaság, 2013
Bibliogr.
ISBN 978-973-8439-70-2

I. Nyisztor, Tinka

641.55(498.3)

A kötet kiadását támogatta:

Borítóterv és tipográfia: Könczey Elemér
Tördelte: Sütő Ferenc

Készült a kolozsvári GLORIA és IDEA Nyomdában.
Igazgató: Nagy Péter

Tartalom

I. Kutatástörténeti áttekintés és módszertani keretek	7
I. 1. Kutatástörténet	7
I. 2. Terep és terepmunka, módszer és koncepció	16
A községről	16
Az étkezések napi rendje Pusztinán.	18
II. Hétköznapiak	22
II. 1. Egy gazdálkodó család hétköznapi táplálkozása, Külsőrekecsin, 1999/2000 tele	27
A porta	29
Az első este	31
Mindennapok munkái, ételei	34
A főzés	40
Szarkáéknál	50
II. 2. Napszámosok étkeztetése, Pusztina, 1999 nyara	57
II. 3. Ételhordás a mezőn dolgozók számára	79
II. 4. Úton lévők táplálkozása: búcsús ebéd Frumószáiban, 2003.	87
III. Ünnepnapiak	96
Az ünnep ideje	96
Az ünnep étele.	97
III. 1. A keresztelői étrend és rituális étele a töltött tyúk	99
Ételhordás	99
A töltött tyúk elkészítése	100
Keresztelői lakoma	101
Álradina	104
Húshagyókedd	104
III. 2. A lakodalom rendje és étrendje, Pusztina, 1997	106
A család	111
Az előkészületek.	112
Hívogatás	113
A helyszín	114
A lakodalmat megelőző hét munkái	115
A lakodalom napja	130
III. 3. A halotti tor rendje és étrendje	149
Halotti tor télen, Lujzikalagor, 1999	153

Összegzés és kitekintés	155
Szakirodalom	158
Függelék.	176
Áttekintés a levesek alapanyagairól, ízesítéséről, készítéséről.	176
Áttekintés a keresztelővel kapcsolatos étkezések rendjéről	178
Áttekintés a lakodalmi étrendek változásáról	179
Áttekintés a halotti tor étrendjéről	181
Forrásközlés: egy pusztinai főzőné füzeté	182
Rezumat.	248
Abstract	249

Rezumat

Zile obișnuite și zile de sărbătoare. Etnografia alimentației maghiarilor din Moldova

Pe harta europeană a analizei etnografice a alimentației și gastronomiei, regiunea situată la est de Carpați prezintă o mare pată albă chiar și astăzi. Acest lucru este evident atât cu privire la sondajele empirice cât și la demersurile analitice. Referindu-ne strict la Moldova, există unele comunicări sporadice, însă acestea nu reprezintă nici pe departe relațiile acestei regiuni. Lipsește aproape în totalitate cercetarea practicilor alimentare a populației majoritare românești. Sondajul profund efectuat de către autoarea se referă la populația minoritară. Imaginea care se conturează diferă de cea a regiunii vecine central-europene atât în ceea ce privește cronologia, cât și punctele de reper a structurii sale în perioada epocii moderne. Acest lucru atrage atenția spre faptul că probabil întreaga suprafață a Moldovei prezintă o deschidere spre o nouă zonă, cea a estului în privința culturii gastronomice.

Din tematica cercetării etnografice a alimentației, în această lucrare autoarea a ales prezentarea *etnografiei* alimentației maghiarilor din Moldova. Cultura gastronomică a satelor din Moldova este atât de necunoscută, încât autoarea a considerat că primul pas necesar este registrarea și prezentarea materialului de bază concret a alimentației. A început acest lucru în cadrul maghiarilor din Moldova, și nu în general, ci pornind din satul ei natal (Pustiana), pe exemplul unui grup mai restrâns de sate. Munca pe teren s-a desfășurat în mai multe etape, iar autoarea a reușit să captureze o privire de ansamblu pe baza experiențelor și cunoștințelor a trei generații, din anii 1920 până astăzi, prin interviuri directe, experiența proprie și observarea directă.

Ca și în cultura fiecărei comunități, în satele moldovenești zilele obișnuite și cele de sărbătoare sunt delimitate foarte strict. Această delimitare este semnalată și exteriorizată prin o mulțime de obiceiuri gastronomice, vestimentare, mentale, legate de structurarea spațiului și a timpului. Aici autoarea oferă o prezentare în detaliu în primul rând a activităților legate de alimentație, referindu-se în continuu și la cele care se leagă de acest domeniu. Totodată autoarea focusează pe diferența în ritmul vieții, diferența în felurile de mâncare în viața de zi cu zi și în timpul sărbătorilor, respectiv pe caracteristicile alimentației.

Abstract

Weekdays and Feast Days. The Ethnography of Alimentation at the Hungarians of Moldavia

On the European map of ethnographic research of alimentation the region east from the Carpathians still remains a great white spot. It is so regardless of considering empirical surveys or scientific analyses. Referring more precisely to Moldavia, there are some sporadic articles in this matter, but they are far from representing the relations of this region. There is also a total lack of works about the alimentation practices of the majority Romanian population. The profound research of the author refers to the minority Hungarian population. The image that is outlined here differs from that of the neighbouring Central European region both from the chronological point of view and of the characteristic point of reference of its modern age structure. This draws our attention to the fact that probably all Moldavia opens to a new area, opens to east regarding the culture of alimentation.

From the ethnographic research of alimentation the author has chosen the presentation of the *ethnography* of the Moldavian Hungarian's alimentation. The culture of alimentation of the Moldavian villages is so unknown, that the author considered it a necessity in a first step to explore and present the facts, the basic material of local alimentation. She started her work within the Hungarians of Moldavia, not in general, but starting from her native village (Pustiana), and covering a smaller group of villages. Her work was carried out in several steps, gaining an insight to this topic through the experience of three generations, starting with the 1920s and up to our days, using interviews, her own experiences as a local and participative observation.

As in any other community, in the Moldavian villages the weekdays are clearly delimited from the feast days. This delimitation is signaled and exteriorized through several customs, customs related to alimentation, wearing, customs of mentality regarding the structuring of space and time. In this matter the author offers first of all a detailed presentation of the activities related to alimentation, but covering the correlated areas when necessary. As a first step she focused on the differences of the rhythm of life, of the meals of everyday occasions and feasts, respectively on the characteristics of eating.